

Minden kedves olvasónknak kellemes karácsonyi ünnepeket és egy nagyon boldog új évet kívánunk!

Böszörményi Zoltán Majorana a tengerparton

Az Atlanti óceán felől fénykarókkal,
izmos vállú szelek terelik a fáradt
délután a homály partjai felé.
Sihederek két ében lovat fürdetnek
a tengerben.
Fényillatú pára emelkedik
a víz tükréről,
és a fehér habok taraján
a magány ladikja fuldokol,
mint a kétségbeesés szokott,
ha az ember szívére talál,
mint a távolból felsejlő szomorú dal,
mely a semmibe tart.

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN október végén megjelent új regényével, *Az éj puha testével* egy rendkívül jól megkomponált, izgalmas, váratlan fordulatokban bővelkedő kötetet tett le az olvasó asztalára. Megírása időben 18 hónapos munkát jelentett. De hogyan is történik mindez, hogyan születik meg egy ilyen mű, mit rejt, miből is áll az írói laboratórium, erről faggatta a szerzőt BEGE MAGDOLNA.

– Amikor eldöntöted, hogy regényt írsz, hogyan fogtál neki? Volt egy felkészülési periódus, és ha igen, az miből állt?

– A regényírás szinte gyermekkoromtól foglalkoztatott. Huszonevesen meg is írtam az első regényt. Egy délután újraolvastam. Teljesen kiábrándultam belőle. Nagykám éppen begyűjtött a csempékályhába. Oda mentem, kinyitottam az ajtaját, s a táncoló lángok közé vettem a gépelt kéziratot. Azonnal fellobogott a köteg papír. Tíz perc múlva újra a kályhához léptem, feltéptem ajtaját, s úgy bámultam a parázs tetején libegő szürke-fehér hamukötegre, mintha saját testem lenne ott.

– És ott volt?

– Ott!

De visszakarodnék kérdésedhez. A próza mindig is imponált, szemeztem velem, szemeztem vele. Ha most visszagondolok, akkor egyértelműen meg kell állapítanom, hogy egész életem csak arra volt jó, hogy felkészüljek a regényírásra. Felkészüljek? Átfogalmazom: hogy felkészítsem magam a

regényírásra. Jó és maradandó regényt nem lehet ripszropszra, csak úgy megírni. Szükség van egy felkészülési periódusra. Éppen úgy, miként a bort is előbb érlelni kell, hagyni kell, hogy kidolgozza magát, felforrjon, habos legyen, majd leülepedjen, megnyugodjon, s lassan kitisztuljon. A regény anyaga is ekként dolgozik az emberi agyban.

– Saját tapasztalataidon kívül, melyek bevállásod szerint *Az éj puha teste* legtöbb élethelyzetének alapjául szolgálnak, volt-e szükség külső segítségre?

– A külső segítség fentről jött. Hiszen észre sem vettem, miként építkezik, lassan, logikusan és kockánként a történet, szinte önmagát írja meg, én csak a mágia végrehajtója, „jegyzőkönyvezője” vagyok. Azok, akik jobban ismernek, szem és fültanúi voltak életemnek, egyikük sem mondhatja, hogy amit „varázsoltam”, az megtörtént. Csak a megtörtént ízet fedezik fel a szövegben, a valóság sejtmagjait.

(Folytatása a 6. oldalon)

Irodalmi Jelen

VIII. évfolyam
86. szám
2008. december

Honlapunkról ajánljuk

Miklóssy Endre: *Az undor morálja*

Sárközi Máttyás: *Ha már a döglött tyúk sem segít*

Franciaország magyarföldről nézvést – interjú Petőcz Andrással

Gömöri György: *Dédapánk nyelvkönyve*

Spuller Ferenc: *Terror, apátia, eksztázis, szolipszizmus, orgia*

„Nem tartozom senki közé” – beszélgetés Zalán Tiborral

Hegyi Botos Attila: *Belső tájak – külső jelek*

Weiner Sennyey Tibor: *Haza a tengerszint felett*

Boldog Zoltán: *Történet-bontás – harisnyaszaggatás*

Klein László: *Portugál Próteusz*

Az elhajított kő legendája – Szegedi Szabó Béla Azúrpaizs

kötetéről

Bárdos József: *Mohamad Balfás – Nevető Democritus*

Lászlóffy Csaba prózájának markáns gyűjteménye

Karinthy új mobilja

A fényföstő – Kiss Márta és jávai képei

Bányai Tamás: Mire minden jóra fordul

www.irodalmijelen.hu

Lapszámunkat
Szarka Fedor Guido
festményeivel illusztráltuk

Motto: Minél több, annál abszolút

A világ hőmérséklete az abszolút nulla foktól, vagyis a kb. mínusz 27°-tól a több-százmillió fokig terjed, talán még azon is túl. Ha ezen a tengelyen megkeressük azt a tartományt, amelyben az ember létezni képes (nagyjából mínusz harminctól plusz ötvenig), azt látjuk, hogy ez az intervallum egészen közel van a tengely alsó végéhez, a kezdőponthoz. Alig háromszáz fok választja el tőle, míg a másiktól – az Univerzum „abszolút” legforróbb pontjától – félmilliárd fok, de az is lehet, hogy több milliárd.

Ha szemügyre vesszük a világ létező dolgainak legkisebbikét: az atomot (vagy méginkább: egy elemi részecskét), másfelől a létező legnagyobb dolgot: magát az Univerzumot, akkor megintcsak azt találjuk, hogy az ember sokkal közelebb ta-

Szócs Géza Abszolút

A tenger Newbiginnél

„S a szürke út felett, a szürke ég alatt, két szürke domb közé feszülve, egyszer csak kilométer magasan feltolult a firmamentre (...) a tenger.”
(Sárközi Máttyás: Az első év)

S a szürke út fölött
a szürke ég alatt
két szürke domb között
lelkem, az ott maradt.

Száz év, és véget ér
az a szűk pillanat.

Nem üt és nem ketyeg,
megállt az óra is.
Száz évig tarthat el
egy röpke óra is.

Rám zárt a pillanat.
Volt az a tenger ott.
Nagy volt és szürke és
foga közt hordozott.

Az ilyen meglátszó órákban érzi azt az ember, hogy átpotnyant valahogy az idő repedései között, távoli kondulások sodródának, nem csupán a mozdulatok változnak meg, de a szavak és a hangsúlyok is: akárha azokkal is újra kellene ismerkednie a városba visszatérő lakóknak. Effélékről beszélgetett az egyik fonatos asztalnál az ott ülő két férfi is: az addig-addig ismételt szavakról, amelyek egyszeriben leszakadnak a jelentésükről, értelmetlen hangsorokká válnak; az alattomos időről, ami folyton a rá néző emberek tekintetében mutatja meg magát; a testről, ami csak működik és közben tudomást se vesz rólkunk; a körbeforduló délutánokról, amikor úgy fázik meg az ember, hogy közben átsüt az aszfalt forrósága a cipője talpán; a mondatokról, mik nem is olyan régen még páncélos, fényes bogarak voltak, most pedig már csak gombostűre aggatott, poros, töredezett lepkeszárnyak.

– Lepkeszárnyak? – húzta össze kissé csodálkozva a szemét az egyik férfi.

– Hát például – bólintott a másik. – De még azok is elfogytak, tudod? Szar az egész.

Lustán kevergették a kávéjukat. Az egyikük fekvő nyolccasokat írt le a hosszú nyelű kiskanállal, a másik egyre mélyülő, apró örvényt kavart, minden egyes köröző mozdulatánál oda-odakocantotta a kanalát a csészéhez. Mintha csak a pendülések tennék, a kávé melletti ásványvizet pohárban buborékok emelkedtek a víz felszínére.

– Kár – szögezte le az egyik férfi.

– Ugyan – rántotta meg a vállát a másik. – Ez is csak irodalom. Kinyújtott lábbal, kényelmesen üldögéltek, élvezték a sárga fényt. A cipőjük kilógott egészen a sétálóutcára a járókelők közé. Beszélgetések, nevetések, lépések koppanásai, csoszsanások sodródtak a díszburkolat fölött.

Az asztalnál ülő férfiak látták, hogy a nyári ruhás nők, a kivillanó köldökök, a csipkés melltartópántok, és a trikós, rövidnadrágos férfiak, a babakocsit kormányozó kismamák között a sétálóutca szélére szorulva, hol az árnyékban, hol a fényben egy idősebb asszony közeledik. Apró termetű, sovány, őszes hajú asszony volt, s mintha egy bevásárlókocsit tolt volna maga előtt, lassan, de mégsem ráérően lépkedett, inkább valahogy úgy nézelődött jobbra-balra figyelmesen, mint aki keres valamit. Csak amikor már közelebb ért, akkor látszott, hogy nem kocsi, hanem egy ormótlan, kopottas vasdoboz gurult előtte, aminek a fehérre mázolt vaslábai küllős

lálható a végtelenül kicsihez, mint a végtelenül nagyhoz.

Ha elképzelünk egy vonalat, amely a rút, az undok, az ocsmány, az utálatos, a visszataszító és a förtelmes felől indul a vonzó, az utol nem érhetően szépséges, a meg nem haladhatóan gyönyörűsége és meg nem szerezhetően csodálatos felé: akkor, szomorú sejtésem szerint a tengely rosszabbik vége körül nyomorgunk, még a feleutól is roppant távolságban – miközben fogalmunk sincs e lesújtó helyzetünkről. Abból a tengelyen túli tartományból alig-alig érzékelünk valamit, és csak felemás és szegényes fogalmakkal bírnunk arról: mi van a függöny mögött abban a valóságban, amelyről a csillogó égbolt, Botticelli Vénusza és a taorminai öböl látképe, egy-két templom körvonala, egy-egy a-moll vagy h-moll szonáta dalamai beszélnek nekünk.

Kőrösi Zoltán Irodalom

biciklikerekében végződnek. Az asszony világoskék, ujjatlan nejlon otthonkát viselt, cipő helyett puha talpú mamuszt. A vasdoboz pedig egy vaságyból és bádogdarabokból összeszerkesztett alkotmány volt, aminek a fej felőli végén

bádogtető fogta el a fényt, a láb felől pedig horgolt, s jól láthatóan másfajta nejlonmadzagokkal javított háló lógott a fogantyúról, éppen úgy, mint a bevásárlószatyrok a babakocsikon. S az is látszott, hogy a dobozban egy ember feküdt, paplanok és színes takarók fedték el a testét, és a fejét valami fehér, főkötőszerű sapka borította. Mozdulatlan volt, és az arcából a főkötő éppen csak annyit mutatott meg, hogy még azt se lehetett eldönteni, férfi vagy nő, fiatalember vagy idősebb már. Csak az orra bukkant elő, a mozdulatlan szája, a szemét inkább csak sejteni lehetett.

A nejlonotthonkás asszony pedig tolt maga előtt ezt az ágyat, két kézzel fogta a fogantyút, akárha belekapaszkodott volna, jobbra-balra nézegetett, mint aki nem csak látni, megtalálni, de érteni is akarja mindazt, ami körülötte van, aztán előrehajolt, a paplan és a színes takarók föl, előrehajolt, egészen a főkötővel eltakart arcig, és azt mondta: sokan vannak az utcán. Nők és férfiak, gyerekek, babakocsik. Van, aki sétál és van, aki üldögél. Most a kávéház előtt megünnel el. Sokan ülnek az asztaloknál, kávé és vizet isznak, beszélgetnek egymással az emberek. Az asztalok kerek, nádfonatból készültek, a székeken kék párnák vannak. A pincér nadrágja fekete, az inge fehér. A napernyők nincsenek felhúzva, mert süt a nap, de csak langyosan.

– Elmondja, amit lát – mondta a kávéházi asztalnál ülő egyik férfi.

– A fia fekszik abban a dobozban, ő pedig elmeséli neki az egész várost, mindent, amerre mennek.

– A szavak, amivel elmeséli, amit lát, azok látnak a fia helyett.

– Pedig nem is beszél szépen.

Közben az az apró termetű, őszes hajú asszony elhaladt már mellettük.

Nem sietett, de nem is ráérően lépkedett, inkább valahogy úgy, mint aki keres valamit, jobbra-balra nézeget, mert meg akarja érteni mindazt, amit maga körül lát.

Olykor előrehajolt és mondott valamit.

Tolta maga előtt azt a kerek asztalt, de abból nem látszott már más, csak a fehér vaslábai, a küllős kerek, s az ormótlan bádogdoboz, amiből rikító színűkkel kilógtak a paplanok és a színes takarók.

Gömöri György

Megjegyzések Onagy fejtegetéséhez

Avagy: miért nem olvassák M.-on a nyugati magyar írókat?

A biblia szerint a „jóra való restség” – bűn. Szerintem „az olvasásra való restség” is az, vagy az kellene, hogy legyen. Ez akkor jutott eszembe, amikor nemrégiben elolvastam Onagy Zoltán egyik cikkét az Irodalmi Jelen Bőség zavarára c. rovatában.

Ez az írás ugyanis nem szerzőjének esztétikai nézeteit, hanem csupán időbeosztási zavarait tükrözi. Kicsit rosszindulatúan még azt is hozzátenném, hogy egy, a Kádár-rendszerben szocializálódott kritikus értékszavarái is benne vannak számos megállapításában. Ugyanis véleménye mélyén az a jólismert nézet rejlik, amit egy mondatban így foglalhatnánk össze: „Engem a nyugati emigrációban írt magyar irodalom egyáltalán nem érdekel”.

Onagy cikkének fő tétele az, hogy „nem tud mit kezdeni Határ Győző száz kötetre rúgó életművével”. Gondolom, nem áll egyedül ezzel a véleményével széles e Hunniában. Hogyan is lehetne igazán megismerni egy olyan író, aki ennyit képes összeírni, aki, meglehet, az „irodalom szent szörnyetege” (ez utóbbit O. Z. nem mondja, ez már az én jelzős szerkezetem)? Kinek van ma ideje arra, hogy beleássa magát a határi életműbe? Persze ezen is lehetne segíteni, ha a kritikus forgatná a Határral foglalkozó szakirodalmat, amiből bizonyára kiderül, melyek e nagyléptékű és nagyévtávú szerző könnyebben olvasható és emészthető művei. Nem kívánjuk Onagytól, hogy elolvassa a vaskos *Golgheloghi-t*, de nem ártana neki, ha elolvasná mondjuk a *Hernyóprémet*. Ne olvassa Határ nagyregényeit, de nézzen már bele, kérjük szépen, szerző gyakran remek kisprózájába. Az összes versek helyett kérjen ki a könyvtárból egy jó Határ-versválogatást – megjelent ilyen Magyarországon is a rendszerváltás óta.

Dehát itt nem csak Határról van szó, ő csak az egyik példa. Onagy utána sorban „leszámol” a többi ismertebb volt-emigráns íróval, akik persze haza is tértek 1990 óta, mert Onagy kizárólag ilyenekről nyilatkozik. Faludy György? Igen, őt olvassák, de ő mégiscsak „kurzuslovag”! (Elég undorító kifejezés, amellel igazságtalan is éppen Faludyt illetően). Ferdinandy György, aki inkább apolitikus író? – hja, ő meg túl „időigényes”. Akkor inkább ne olvassunk semmit ezekről az emigránsokról, akik lehet, hogy jobb irodalmat írtak, mint hazai kortársaik, de épp most nincsen rájuk időnk és szükségünk.

Lehetséges, hogy nekünk, magyaroknak nincsenek egy Witold Gombrowiczhoz vagy Czesław Miłoszhoz hasonló, világszerte elismert nagy emigráns íróink, de hadd emlékezzem Onagyot arra, hogy például Márai Sándor életművének közel fele (így Naplói-nak túlnyomó többsége) emigrációban született. Nyugaton alkotott a kiváló esszéíró Cs. Szabó László, az egyik legjobb magyar emlékirat szerzője, Szász Béla és a magyar lektúr-irodalom vezéralakja, Zilahy Lajos is, hogy csak néhány nevet említsek. Ha valaki már Ferdinandy Györgyöt számon tartja, nyugodtan említhetné Karáton Endre kitűnő önéletrajzát, vagy Kabdebó Tamás igen olvasmányos Duna-trilógiáját. És még akkor a nyugati magyar költőkről nem is beszéltem, akiknek 1969-es Új égtájak c. antológiája bátran kiállja az összehasonlítást a hasonló korú hazai költőnemzedék legjobb teljesítményeivel.

Onagy felteszi a szónoki kérdést: „Mi bajunk nekünk az emigránsokkal?” Szerinte semmi, csak az a probléma, hogy nincs igazán rájuk „időnk”. Meglehet, máshol van itt a kutya eltemetve: az emigránsok, bár maroknyi közönségnek, de megírhatták az igazat, míg a hazai szerzők, jöllehet elég nagy közönségnek, csak azt írhatták meg, amit az állami kiadók kiadtak (illetve már a hetvenes évek végén volt szamizdat is, de azt elég kevesen olvasták). Ráadásul a nyugatiak még jobban is éltek, sokkal többet utaztak, mint a nagy példányszámban kiadott hazaiak a legzsírosabb Kádár-rendszerben... Nem, ez határozottan bosszantja az embert.

Magyar olvasók! Ha már egyáltalán olvastok valamit a Blikk-en és a Playboy-on kívül, hazai és kisebbségi írók és költők mellett forgassatok néha nem hazai földön született, emigráns magyar irodalmat is.

Lackfi János

Földrészek

Az Évinéni technikát tanít,
de hát egy Évinéni nekem
ne tanítson technikát,
fordítva fogja a fogót,
a lemezvágót, a kalapácsot,
még akkor is, ha nem.
Az Évinéni vádlíja
egészen kidudorodik,
jó nagy darab az Évinéni,
de nem olyan hengerformájú,
annál sokkalta változatosabb.
Az Évinéni arca olyan,
mint valami feszes, fehér tészta,
de mikor haragszik ránk,
földrész formájú pirosság
üt ki a pofacsontja körül,
leginkább Afrika vagy Dél-Amerika,
még akkor is, ha örül,
de ez ritkább, mert eléggé kicsináljuk.
Nem nagyon fogadunk szót neki,
de hát egy Évinéni
technikából ne dumáljon,
még akkor se, ha domborzatból jó,
az arcán meg pláne földrészek virítanak.
Évinéni múltkor a Rétre vitt ki minket,
ami önmagában nem hülyeség,
de hát egy Évinéni nekem ne jófejkedjen.
Évinénivel ott volt a gyereke,
egészen kicsi gyerek,
ez onnan látszott, hogy nagyon szaporán
kellett szednie a kicsi lábát,
míg mi kényelmesen haladtunk,
az Évinéni nyilván nem tudta hová tenni a gyerekét.
Kézen fogva vezette, én meg egy kicsit mindig
összeakasztottam hátulról
a gyerek bokáját,
elbotlott mindannyiszor,
csodálkozva nézett hátra és bömbölt,
de nem tudta, ki az, mert akkor már
máshová néztem, és csak befelé röhögtem.
Évinéni sem értette a dolgot,
rángatta a kisgyereke kezét,
és csillogott a barna szeme,
meg jöttek a földrészek az arcán,
én meg magamban röhögve lefelé néztem,
a kisgyerek pipaszár lábát néztem
meg az Évinéni fagyigombóchoz hasonló
vádlíját, és éreztem, hogy nekem is
földrészek terjednek szét az arcomon,
Ázsia vagy Ausztrália.

Kövületek

A sulipadban az a jó,
hogy mindig máshova ültetik az embert,
és mindenhol végig lehet tapogatni
a padnak az alját, tele van ragasztva
rágómaradékokkal,
mintha vakoknak írott újság lenne,
bár tudnám olvasni ezt az ábécét.
Anyuék nem adnak rágóra,
mert az csupa műanyag,
és gumicukorra meg savanyúcukorra sem,
mert az is csupa műanyag,
most akkor egyek fát, vasat vagy követ,
mert az valódi?
Úgyhogy ha már a pénzemet elköltöttem
könyvre vagy rágóra vagy cukorra,
kunyaerálok mindenkítől,
vagy éppen leszedem a pad aljáról
a vakoknak otthagyt írást,
kell egy kis idő, míg az ember szájában
a kemény kődarabok felpuhulnak,
és megint rágószerűek lesznek.
Néha borsózik a hátam,
ha belegondolok,
ki mindenkinek a nyála
került már így a számba,
baktériumok meg mindenek,
amik egy atomtámadást is túlélnének,
mondja anya, a család orvos-szakértője.
Hogyne élne át néhány hetet
egy kővé vált rágó hátán,
lehet, még nyaralásnak is tekintik,
vígán napoznak a rágóhegy tetején
fejfelé, mint az ausztrálok.
Aztán végignézem az osztályt
nyál-szempontból,
van, akiét szívesen megkóstolnám,
hogy milyen ízű,
van akiét sosem.

Stiller Kriszta

Ha

Néhány mosoly felett már penészes máz van.
Zöld, mint a szemed egy zsidó kávéházban.
Rögzíti az arcom, régítől az újig,
míg egy másik test is árnyékomba bújik.
Szúrja át a mellünk lámpaívek kése:
két megpattant szívnek úgy sincs lüktetése.
Nem folyik itt semmi, kár is tovább várni,
de közöttünk a csend mégis felpohárnyi.
Keskeny lett az utca, mint az isten ajka.
Jár még a villamos, de senki sincsen rajta.
Szélben ázó testtel állok kint a hóban,
pedig a zsebemben használt kulcsosomó van.
Acetonos csókom könnyű, téli pára,
hogy zúzmarát marjak minden lábnyomára.

Búcsú

Nem hagylak magadra, rád hagyom a semmit:
egy menzesznaptárt, húst, és csontot is talán.
A lelkem most inkább elválna az ágytól,
hogy terítő lehessen isten asztalán.

Megmozdulnék még, de a testem rongycsomó.
Az idő máris kóbor cigányként cipel.
S mint terhes nőkben a halott embriók,
úgy vérzik a szívem, és pont úgy nyugszik el.

Vaduz fia volt Hungarus, akinek az eredeti nevét nem ismerjük; Hungarusnak az angolok nevezték el, onogur származása után.

Vaduz hontalanná vált fia több száz társával együtt egészen Angliáig bujdosott, mert az a hír járta a nyugati kontinensen, hogy az angol grófok birtokain szívesen fogadják az idegen munkáskezeket, és nem nagyon firtatják, vajon a világ mely tájáról és miért szöktek el a jövevények. Hála a vaskos kötetekre rúgó Angolszász Krónikának – amelyet már a nyolcszázas évektől kezdve vezetnek az angol kolostorokban –, még azt is tudjuk, hogy másfél évig tartó, hosszú út után melyik vidéken telepedtek le a magyar menekültek. A krónikák szerint Dél-Angliába kerültek a hazátlanok, ahol Sussex grófja fogadta be őket: a nagyúr a saját birtokán, Chichester városa mellett szállást és ételmezt adott a magyaroknak, és kemény szolgálatot kért érte cserébe.

Hungarus hát szolgáskorba került – de csöppet sem bánta.

Sussex grófságban ugyanis nem lángoltak félelmetes, pogány tüzek a fakó dombtetőkön, és senkinek nem kellett megremegnie a messziről fölhangzó lódobogástól. Itt nem olthatatlan gyűlölet lobogott az emberek szemében, mint odahaza, az elhagyott hazában – ahol Hungarus emlékei szerint még a tekintetükkel is öltek a magyarok –, hanem barátságosan vigyorogtak egymásra teli sörös kupáik mögül az angolok, s jókedvű izsgatásra biztatták a menekülteket. Hamarosan a magyarok lakta faluban is nyílt egy kocsmá, ahol a sör sokkal ízletesebb és erősebb volt annál, amit a menekültek korábban kóstoltak: hasonlított a már akkor is sokak által kedvelt germán sörökre, ennél fogva a magyarok különösen sokat ittak belőle. Rövidesen a bujdosók közös, meleg hajléka lett ez a kocsmá, ahol elveszett hazájukat siratták a férfiak édes fájdalommal – de nem vágytak vissza Magyarországra.

Hungarus angol asszonyt vett feleségül, akitől gyermekei születtek, és lassan úgy érezte: otthonra lelt e távoli vidéken.

De hamarosan az angoloknak is meglett az okuk a zokogásra.

Az 1066-os esztendőben a sziget földjére lépett Vilmos, Normandia grófja, és a lába egyetlen dobbantására megremegett Britannia. A hódító szétkergette a király csapatait, és legyőzhetetlen serege élén meghódította Angliát. Harcosai sorra bevették, kifosztották, lerombolták és fölégették a városokat, felkoncolták a férfiakat, megerőszakolták az asszonyokat és elhurcolták a rabszolganak való gyermekeket. Az országot pár hónap alatt leigázó Vilmost Anglia királyává koronázták ugyan, de a népe elmenekült előle. Angol főurak, grófok és lovagok százai hagyták el a fölégetett szigetet, köztük Sussex grófja egész háza népével, s persze magyar szolgálival, akik menekülni kényszerültek megint.

Nem volt ember a magyarok között, aki nem átkozta el Vilmos nevét örökre.

S mivel Sussex grófja a lehető legmesszebb akart kerülni meghódított otthonától, ezért a távoli Bizáncban kötött ki, ahol biztonságban érezhette magát a trónbitorlótól – és nem is akart visszatérni soha többé.

A bizánci császár szívesen fogadta az idegen főurakat, bőséges ellátást is ígért nekik, igaz, nem ingyen tette: súlyos aranypénzeket kért érte cserébe. A jövevények érkezéséről beszámolnak a bizánci történetírók is, akik a menekülteket „keleti angoloknak” nevezték el. A följegyzések szerint a britanniai lovagok az 1075-ös esztendőben már birtokadományokat is kaptak a birodalom északi területein. Itt Sussex grófja kisebb palotába költözött, és valóságos kis angol mintagazdaságot épített magának, ahol kedvelt magyar szolgálókat fogadtak neki a sört. Az angolok és a magyarok lakta faluban hamarosan nyílt egy igazi brit kocsmá is, közös, meleg hajléka, ahol elveszett hazájukat együtt siratták a magyarok és az angolok édes, bús fájdalommal.

A brit menekültek békében éltek a bizánci birodalomban, mégsem maradhattak sokáig.

Ők ugyanis nem a keleti keresztény vallást követték, hanem a rómaiakat. Az egyházi szertartásaikhoz azonban hiába kértek a felséges bizánci császártól nyugati rítusú papokat, a birodalom ura akkor sem tudott volna ilyenekkel szolgálni, ha akar. Hiszen neki nem a

KÁCSOR ZSOLT

27. Hungarus

Lászlót, a magyarok királyát, hogy fogadja be gyönyörű országába ezeket a nyughatatlan keleti angolokat, hadd gyakorolják nyugati rítusukat a Duna mentén békében.

Egy napon császári futár érkezett hát Sussex grófjához, azzal az üzenettel, hogy szedje a sátorfáját, pakoljon össze egész háza népével együtt, mert indulnia kell Magyarországra.

– Hová? – néztek össze riadtan Sussex gróf magyar szolgálói, de miután a futárok mögött megpillantották a császári hadsereg fényes páncélba öltözött katonáit, nem mertek vitába szállni a megfellebbezhetetlen parancssal.

Magyarország határán királyi követek fogadták az angol nagyurakat; illő hódolattal, és magyar katonai kísérettel szállították őket a kalocsai érsekség területére. Ott jelölt ki nekik saját püspököt László, a magyarok királya az 1083-as esztendőben.

Éppen abban az évben, amikor a hazatért magyar menekültek megrökönyödésére szentté avatták a véreskezű István királyt és Gellért püspököt.

– Kiket? – néztek össze rémületükben Sussex gróf magyar szolgálói, de miután az önfeladten ünneplő tömeg mögött megpillantották a királyi testőrség fényes páncélba öltözött katonáit, akik könyörtelenül taszították befelé az embereket a templomokba, nem mertek vitába szállni a megfellebbezhetetlen parancssal, és hálaadó misén vettek részt Szent István és Szent Gellért tiszteletére.

A történethez hozzátartozik, hogy a magyar menekültek angliai letelepedéséről nem csak írásos források maradtak ránk, hanem tárgyi emlékek is.

A kutatók számára rejtély, hogy kik és miért helyeztek el áldozati kakastetemeteket a Dél-Angliában föltárt kora középkori lakóházakban, valamint a Chichester városa mellett kiasott, ezeréves csapszék keményre döngölt agyagpadlózatában. Ez a fajta pogánykodás az angoloktól merőben idegen szokás, nem is tudja a tudomány hová tenni. Ráadásul Britannia területén eddig sehol másutt nem kerültek elő hasonló áldozati kakasok, kizárólag Sussex grófságban. A homályos misztériumvallást az angol történészek a gallokra utalva Chanticleer-kultusznak nevezik, és a valaha állítólag ott élt galloknek tulajdonítják.

Azt nem tudni, miért.

nyugati, hanem a keleti papok fölött volt hatalma. S hiába kértek volna az angol lovagok papokat a pápától, azt viszont a bizánci császári tekintély nem engedhette meg, hogy a keleti birodalom területén pápai püspökök prédikáljanak.

S mivel a császár idővel elunta az egyházi kérdésekben már évek óta tartó huzakodást, megkérte nyugati szövetségeseit,

Ez a piros-zöld színű antológia egy olyan borkóstolóra emlékeztet engem, ahol számos régióból, országból sőt, kontinensről érkezett borokat ízlelget az ember. A zöme jó, ízletes, bár van olyan is, ami alig íható.

Kabdebó Tamás Budapesti mesék

Látszólag az antológia minden írása Budapestről szól, de csak akkor, ha az ott születetteket is bevesszük, ha a nagyjából magyar indíttatású írásokat is pesti meséknek vesszük. Ha jól megnézem – megízlelem – akkor negyvenhárom író, költő, közíró meséit forgatom kilenc fordító keze által. Vannak igen jó történetek – Andrew Fincham, Örkény István – Orbán Ottó, elegáns versek, poémák – Böszörményi Zoltán, Sohár Pál – és gyengébb fordítások, mint a Születésnapomra. Megjegyzendő, hogy a legnagyobb név, József Attila megérdemelt volna egy Zollman Péter-fordítást. De valószínűleg a szerkesztők sohasem hallottak róla, miként én, a recenzor, nem hallottam eddig még a kötetben szereplő igen profi Lyn Moir-ról vagy Zilahy Péterről. Az utóbbi írása legbudapestibb ebből a kollekciónból. A legszebbnek viszont David Hill versét, a Loneliness Bridge-et találok. Ez az antológia a harmadik kötet lenne a New Anthology sorozatból, a Varsói és a Prágai Mesék után. Örvedetes, hogy a ma nem élők között három olyan nagy név is szerepel mint József, Örkény és Orbán, de érthetetlen, miért nem szerepel Karinthy, Kosztolányi vagy éppenséggel a ma is élő Sárközi Mátyás, aki az élők közül a legtöbb pesti történetért felelős, sőt, Budapest bibliográfiájáért is. Mindazonáltal ez a kis antológia szórakoztató és hasznos, mert felkelti az olvasó érdeklődését, hogy további olvasmányok után kutasson – akár Budapestről szólnak (ahol én is születtem), akár Pestről író szerzők egyéb művei iránt növeli a kíváncsiságot. A fordítók közül kiemelendő Szöllősy Judit, Tim Wilkinson, Paul Sohár munkája.

Budapest Tales edited by Andrew Fincham and John A'Beckett. [Varsó], New Europe Writers, 2008. 138 oldal ISBN 978-83-923168-5-5

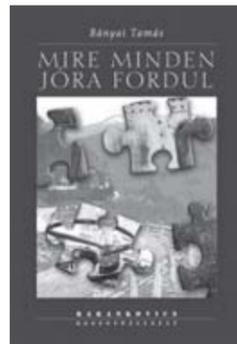
Bányai Tamás: Mire minden jóra fordul

A Barankovics Alapítvány regénypályázatának első díját az „Ujvilág” jelige alatt beérkező Mire minden jóra fordul című regény nyerte el, szerzője az 1972 óta az Egyesült Államokban élő Bányai Tamás.

A nem lineárisan előadott és több narrátor által közvetített történet egy a kádárizmus éve alatt állami fuvarozó vállalatnál dolgozó teherautósóforról szól, aki fekete fuvarok révén biztosítja a szokásos szocialista „jólétet” maga és felesége számára, vagyis lakást, ruhákat, némi ékszert, végül egy több év alatt saját erőből felépített velencei nyaralót. Az asszony elégedetlensége miatt azonban vállalkozásba kezd, tönkremegy, s feleségét és az országot elhagyva Amerikába vándorol, ahol nyelvtudás híján mindenféle munkát kénytelen elvállalni; a történet idején egy félig szenilis öregember ápolójaként él egy mobilházban.

A történet azonban befejezetlen, az öregember halálával zárul, s a főhős további sorsa felől csak találgathat az olvasó. A regény egyenletes poétikai színvonalával, kiváló kompozíciós megoldásaival és változatos narrációs technikájával emelkedett ki a mezőnyből. Egyes fejezeteinek történelmi eltérő idősíkokban és két különböző térben – Amerikában, illetve Magyarországon – játszódnak, s hol harmadik személyű, többnyire semleges narratori hang számol be róluk (a főhős Sárdi Mátyás jelenlegi amerikai életét bemutató fejezetek esetében), hol pedig első személyű szereplői elbeszélést kap az olvasó. A mű figyelemfelkeltő narratív eljárása, hogy a formailag egységesen első személyű beszámoló különböző elbeszélői alanyokhoz tartoznak: a grammatikai én-forma egyszer Sárdi Mátyás, másszor a felesége, majd korábban kivándorolt barátja, sógora és további szereplők beszédének biztosít nyelvi teret, s ez a megoldás az olvasót a szereplők személyiség szerkezetének, egymáshoz való viszonyának feltérképezésére, s végső soron magának a történetnek a megalkotására szólítja fel. Az egyes én-narrációkat különösen elevenné teszi, hogy az elbeszélők sokszor egy képzeletbeli beszédpartner megjegyzéseire, kérdéseire és cselekedeteire replikálnak (Sárdi Mátyás a felesége észrevételeire, számos szereplő Sárdi tetteire reflektál stb.), s ily módon minden alkalommal sajátos dialógus-szituációban szólalnak meg.

Külön említést érdemel a regény rétegzett, változatos lexicájú nyelve, mely az amerikai fejezetek elbeszéléseiben az angol szavak gyakori és funkcionális előfordulásával, míg a magyarországi részek szövegében a szocialista, „szókincs” és a városi munkások rétegnyelvének dominanciájával jellemezhető. Ezek a nyelvisztiztikai sajátosságok azonban nem sematizálják az amerikai, illetve a magyarországi fejezetek szövegét, mert minden esetben illeszkednek az egyes énelbeszélők egyéni nyelvhasználatához.

A Bhagavad Gíta a legsűrűbb történet kellős közepén egy könnyvnyi mozdulatlanság, egy cseppnyi az örökkévalóságból. A Gítában a szó éhes és nyugati értelmében „történet” nincs. Előtte és utána zajlik a háború. Onnan beszél, ahol az emberiség idejének nagyobb és talán boldogabb részét tölthette. A történeten túlról, vagy a valódi történet felől. A „történeti kor” maga az illúzió, a kiesettség, a reménytelenség. A kereszténység ezt valaha tudta, viszonyítása az időben ezért lehetett Krisztus születése, amely nem más, mint a téli napforduló, a remény, hogy megújul a fény.

A Gíta még ezen is túljut. Nincs előtte és nincs utána.

Csak az az egy univerzális pillanat van, midőn Krisna a szekeret hajtja, Ardzsúna leereszti íját, s azt mondja: „Nem harcolok, óh, Govinda.” Szólt, és elnémult a hangja. Ekkor pedig Krisna beavatja, beoltja Ardzsúnát, a legnagyobb jóga misztériumokba, mindaddig, míg nem Ardzsúna felfogja a lét magjának értelmét, az Út jelentőségét, és tette készen, de már nem a célt, hanem magát a tettet megértve és átélve: cselekszik.

Nem a Gítát fogjuk most értelmezni, hiszen megteszik ezt nálunknál hivatottabb és nagyobb bölcsek, kiknek tanítása vigasztalás és szomjat oltó forrásvíz sokaknak. A Gítát, mint mértéket, mint viszonyítást, mint legszélesebb horizontot emeljük fel, azért, hogy meg tudjuk közelíteni, és fel tudjuk mérni Szarka Fedor Guidó világát.

Szarka Fedor Guidó élete a szekér maga. Kocsijának hajtója Krisna, harcosa Ardzsúna. Úgy is mondhatnám, az alkotóelme a szekér. A művészet Krisna, a mesterség Ardzsúna. A művészet soha sem harcol, nincs emberi célja, nincs kötöttsége, nincs születése és halála, nincs kezdete és vége. A művészettörténet éppen ezért már alapgondolatában abszurd és korrupt. Lehetne beszélni művészetfilozófiáról, művészetkölteszetről, művészetletről, de a történethez semmi köze. Vagy legalábbis ahhoz a történethez, ami a Gítát körbeveszi. Előtte és utána háború. A szó megtisztítása már nem feladat. Ha a Gíta felől nézzük a dolgokat a kali-yuga, a vaskor szótébolya nem érint meg. Nem feladatunk tehát azon gondolkodni, hogy ma már azt a szót, hogy művészet nem értik. Tanulják meg újra. Ez remek alkalom lesz.

Művésznek lenni annyi, mint elhivatottnak lenni annyi, mint az intuíció képességének birtokában lenni. A valódi festő, szobrász, költő, zenész azonban ezt csak mint köpenyt, mint felelősséget viseli magán, a közösségért, s nem hisz benne, hogy ettől üdvözülhet. A művészet maga Krisna, s művésznek lenni annyi, mint meghívást kapni Krisnától a szekérré.

Amit mindenki tud, amit mindenki megtanulhat, az a mesterség. Ardzsúna bárki lehet. De nagyon kevesen lépnek fel a Krisna hajtotta szekérré. Nagyon kevesen válnak mégis mesterré, még kevesebben Ardzsúnává. Nekünk alig voltak mestereink. A mi életünk nagy tétje, hogy mesterré tudunk-e szelídülni? Lesznek-e tanítványaink? Tudunk-e tanítani? De még nem tartunk itt.

Guidó fellépett a szekérré, képei ezt bizonyítják, közeledése a Gíta és Kelet tanításaihoz nem csak divat, nem csak szomj, nem csak táguló horizont. Figyel... – jobban, mint bárki. Figyel, és e figyelemben évezredekét öregszik. Makro- és mikrovilágok érnek össze képeiben. Nyugat és Kelet. És ez még mindig csak a Felület. Rajzai, festményei mögött Krisna és Ardzsuna beszélget az élet szekéré. Ardzsúna, a mesterség, tudásból és ismeretekből építkezik. Amikor a beszélgetés megkezdődik, már eljutott a tudás által megszerezhető ismeretek végéhez. Ezért találkozik Krisnával, aki a tiszta művészetet: az elhivatottságot és intuíciót jelképezi. Tisztázni kell, hogy mi a művészet célja és szerepe? Mi az élet célja? Miért élünk, s ha kell, miért öljünk? Krisna ugyanis arra biztatja az ifjú Pándava herceget, hogy álljon fel, szedje össze magát, és harcoljon. Elég jól kidolgozott biztatás ez – az kétségtelen.

A kultúra elvált a hétköznapiaktól. Ma van, akiknek az a hivatalos foglalkozása, hogy „kultúrát csinál”, sőt van, aki pedig azt mondja magáról, hogy „művész”. Nem szabadott volna elkülönöztetni az életet és kultúrát, a mindennapok gyakorlatát és a művészetet egymástól. A szétválasztás katasztrófájának következményeit környezetünk tükrözi.

Szarka Fedor Guidó és felesége, Csermák Zsuzska, ennek az írásnak születése pillanatában Budapesten, annak is egyik pesti részében él, nem messze a Kodály-köröndtől. Ha

kilépnek az utcára, máris Kelet és Nyugat határán, az összesűrűsödött kavalkádban találják magukat. Ha sétálni mennek, szembesülnek azzal, hogy az UNESCO által a világörökség részeként elismert Andrassy út és környéke, az egykor gyönyörűnek felépített ország gyönyörű szívét hagyják szétmállani. Ez a mállás, ez a förtelmes kosz, bűz, sár, szemét nem az utcaövény kezdődött, s onnan nem is lehet feltakarítani. Az elmékben. Amikor elfogadottá vált, amikor elkezdett nem számítani. Amikor egyszer csak megint átvették ezt a várost, népet, és az már nem is csodálkozott, nem is tiltakozott. A csodálkozás nem a megilletődöttség, a tiltakozás nem az agresszió. Erről elég ennyit. A mérhetetlen

külső zavarodottságnak csak egy igen kicsiny szeletét említettem, nem véletlen tehát, hogy az alkotóelme, legyen az szobrász, költő, festő vagy éppen pék, asztalos, cipész, ha tudásának és ismereteinek teljes és józan birtokában van, akkor rendet szeretne. A rend mindössze annyi, hogy helyükre kerülnek a dolgok. Ha túl sok dolog van, s túl kevés hely, akkor fogni kell a dolgok nagy részét, és ki kell dobni. El kell

engedni. De mindennek megvan a maga helye.

A hely most Budapest. A mi helyünk itt van, s a mi feladatunk nem kevesebb, mint saját mesterségünkkel olyan műveket teremteni, amelyek a fentebb éppen csak érintett káoszt ha nem is felszámolni, de legalább enyhíteni tudják. Nem, a művészetnek nincs célja, a mesterségbeli tudás az, ami minket arra ösztönöz, hogy helyre tegyünk a kimozdult világot, vagy legalábbis a szépség hatalmas fegyverével enyhítsünk a szenvedésben. A keleti filozófia ezt tudja, sőt többet: rendben van. Ez a rend az első modern, tehát kétségbeesett művészekre amennyire vérfrissítő hatással volt, annyira vezetett a különböző elvszerűségekhez is. A modern építészet zord irányainak elvei éppen olyan nevelésesek, mint amikor valaki elveket akar megfogalmazni egy szerelmesversben. Az elv üdve a máglya, és amikor mindent elvszerűen csinálnak, nekünk biztos, hogy már szörnyűlködni sincs erőnk, egyszerűen csak unatkozunk. Ezért az elveket ki kell nevetni.

Ha Guidó csak a Gítát olvasná, ugyanúgy szeretném, mint most, de akkor lehet kinevetnem, és nem írnék róla, mert ha Guidó csak a Gítát olvasná, akkor nem rajzolna, pedig az ő Gítája a rajzolás maga. Éppen ezért Guidó, ha rajzol, Krisnával beszélget benne Ardzsúna, Guidó ha elkészül egy képpel, akkor az maga a cselekvés. Előtte és utána háború. Éppen ezért kinevetem, meghúrom a fülét, vitatkozok vele, hol vér komolyan, hol kacagva, hol csak úgy passzióból. És a legjobb benne, hogy lehet. Hogy amikor vitatkozunk, beszélgetünk, utána fel tudunk állni és tovább tudunk lépni. Elengedni. Van, amiben nagyon egy a gondolatunk, van, amiről csak napokkal később esik le, hogy mit is mondott, mit is rajzolt, mit is festett. Van, hogy még később. És akkor ő is kinevet, meghúzza a fülét, számfüllet mutat, és pirospacsizni hív. Mert humor nélkül nem győzhetünk. Nem is érthetjük meg egymást, és nem is élhetjük túl önmagunk. Kacagó vonalak és kuncogó pacák szikráznak a képeink, és mindezt csak azért, hogy a sárból aranyat csináljon.

A legnagyobb kérdések megfogalmazása közben, mint például, hogy a metafizikai valóság miképpen ábrázolható most, vagy hogy a transzcendens valóságnak miképpen lehet lenyomatot készíteni – szóval mindezek közben Szarka Fedor Guidó nevet. Öszintén, hangosan és tisztán kacag. Ettől tudjuk, hogy rendben van. Nem hülyült meg jobban, mint amennyire eddig is megvolt, s amire azt mondjuk, hogy egészséges. Ez a pacák a Marokkóban összegyűjtött formáktól a maszkokon át, az ikonszerű miniatűrökön keresztül az álomszerű tájképekig, az absztraktokig kacagta képeit. Sőt, amikor elkezdte elmélyülten befogadni Krisna filozófiáját Ardzsúna, amikor tehát túllépett a megismerés és a tudás határain, az elhivatottság és az intuíció határtalansága felé, akkor lendület-jogákat kezdett papírra vetni. Ezek a képei Ardzsúna kilőtt nyilaiként szállnak. Itt és most legjobb munkáit láthatjuk, ezekben a képekben pedig az a beszélgetés játszódik le, amit a szekéren Krisna és Ardzsúna folytat. Előtte és utána háború. Ezért fontosak.

„Az írás nem laboratóriumban készül, hanem a mágia törvényei szerint”

(Folytatás az 1. oldalról)

– Mi kell ahhoz, hogy jól menjen az írás, milyen környezetben, esetleg napszakban a legkönnyebb az alkotás?

– Az írás vagy megy, vagy sem. Próbálják ezt különféle iskolákban tanítani. Nem tagadom, meg lehet tanulni egy mesterséget, de attól még nem lesz mesterember az, aki megtanulta. Az írás mesterségében van valami sajátos, bűvös, nem laboratóriumban készül, hanem a mágia törvényei szerint. Az írás általában akkor „megy”, amikor írni kell. Lehet a konyhaasztal mellett, vagy télen a trágya fűtötte meleg istállóban. Nem kell ahhoz Barbadosra menni, például.

– És ha teszem azt egy kávézóban, vagy baráti társaságban jön egy ötlet?

– Ha lehet, azonnal lejegyzem. Máskülönben nagyon sok ötletem veszett el az évtizedek folyamán, mert nem figyeltem fel rájuk, vagy egyszerűen elkallódtak. Ez most bánt. Nehéz őket újra felhoznom a feledés iszapjából.

– Megosztottad-e valakivel a készülő regény egy-egy részletét, véleményre, esetleg értékelésre számítva? Volt-e ilyen irányú segítség, buzdító, lelkesítő?

– Nagyon sokszor veled is, neked is elmondtam néhány sztorit a készülő könyvből. De másokkal is megvettem ezt. Szócs Gézával, Weiner Sennyey Tiborral többek között. Amikor nagyon magam alatt voltam, akkor kellett egy kis energia, egy jó szó, akár csak egy észrevétel is jó hatással volt rám.

– Volt-e olyan rész, amely a megszokottnál nehezebben ment, amelyre többször is vissza kellett térjél, amíg olyan lett, amilyennek szeretted volna?

– Ó, nagyon sokszor. Hiszen nem mindig „folyt” ki a szöveg úgy, ahogyan megálmodtam. Keserves dolog, de nagyon sokszor át kellett írnom részeket, találkozókat, dialógusokat, sőt meg kellett változtatnom a történet végkifejletét is. Néha egyszerűből sikerül „elcsípnem”, rátalálnom a megoldásra, másszor csak többszöri nekifutás után.

– Volt-e olyan tényező, ami hátráltatott írás közben, ha igen, hogyan küszöbölted ki?

– A saját életem sokszor annyira megviselt, hogy abba kellett hagynom, képtelen voltam egyetlen sort is leírni. Ilyenkor hagytam, csituljanak el bennem a viharok és érjenek véget a forradalmak, csak minden zavaró körülmény kizárásával tudtam újra az írásra koncentrálni. Idén tavasszal például, olyasmit tettek velem, aminek következtében majdnem lebénultam. Csak erős akaratomnak köszönhetem, s kicsit a szerencsémnek is, hogy tíznapos kihagyással újra felvehettem a munkát, s befejezhettem a regényemet. Az éj puha testét.

– Miért ezt a címet választottad? Volt esetleg más elképzelésed is?

– Nagyon sok címjavaslat volt a tarsolyomban. Egyik sem tetszett. Valamelyik délután, amikor korrektúráztam a kéziratomat, akkor jött ez a címötlet. Kipróbáltam. Megmutattam fűnek-fának. Mindenkinél tetszett.

– Két regényed közül melyiknek a megírása ment könnyebben? És melyik megírása jelentett nagyobb élményt számodra?

– Magától értetődik, hogy Az éj puha teste nagyobb falat volt, mint a Míg gondolom, hogy létezem, azaz a Vanda örök című. Viszont mindkettő megírása temérdek élménnyel és élvezettel járt. Mindkettő egyaránt próbára tett.

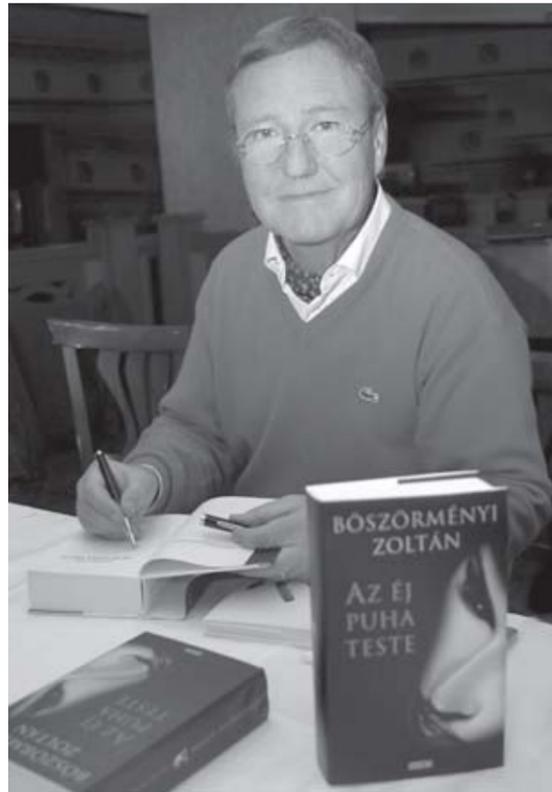
– Amikor befejezed, pontot teszel az utolsó mondat végére, mit érzel? Boldogságot, ürességet, netán máris egy új kihívás után kutatsz?

– Jaj, az az utolsó pont, Istenem, mennyire édes, élvezetes pillanat. Akkor senkivel sem cserélnék. Én vagyok a világ legboldogabb embere. Az üresség, a hiányérzet csak később fogalmazódik meg bennem, lassan átítatja lelkemet, testemet. Nem hagyom, hogy elhatalmasodjanak felettem, azonnal más feladat, munka után nézek.

– Az éj puha testében a szereplők többsége küzd, küszködik, hogy megvalósítsa elképzeléseit, álmait, saját és mások boldogulását biztosítsa. De majd mindegyikük életében a boldogságkeresés a legfontosabb, és úgy tűnik, ezt mindenki

szinte kizárólag a szerelemtől (szeretettől) várja. Vagy legalábbis ez adhatná meg azt a pluszt, amit életük többi szintjén hiába keresnek. Szerinted így van ez a valóságban is?

– Feltétlenül! A szeretet az az anyag, amely mágikus energiával, erővel rendelkezik. Ezen áll vagy bukik a világ. A pénzvilág is? – kérdezhetnéd. Igen. Mert ha a szeretet, a másokért való aggodás hatja át, akkor a hatalom, a pénz hatalma hirtelen emberbarát lesz, és nem ellentmondásos, életellenség.

– És szerinted az életben is azért az egy morzsányi boldogságszikkraért olyan nagy árat kell fizetni, mint a szereplőidnek?

– Miért, az életben másként történik? Nézz körül. Vedd számba, leltárba azok életét, akikkel nap mint nap kapcsolatban vagy. Mást látsz? Remélem, nem.

– Néhány szereplőd homoszexuális. Van a regényben férfi-férfi és nő-nő viszony is. Miért volt számodra fontos, hogy a szexualitásnak ezt az emberek nagy része által értetlenséggel, idegenkedéssel szemlélt oldalát is bemutasd? A társadalmi dekadenciát akartad ilyen formán megvilágítani, vagy célod a szerelem és a féltékenység – annyira különböző, de ugyanakkor annyira egyforma arcainak – emberközeli hozása?

– A homoszexualitás nem dekadencia és nem is betegség. A természet átprogramozza egyes embertársaink szervezetét, s az általunk megszokottól, az erkölcsileg általánosan elfogadottól másként működnek. Eppen ezért egyenrangúak velünk. A szexualitás az egyén megvalósulási formája, érvényesülési, harci eszköze. Mindenünk másként harcol. Ennyi az egész. Véget kell már vetni a homoszexuális fóbiának. A homoszexualitás évezredek óta velünk van. Eljött az ideje, hogy ne érzelmeinkkel, vad, suta és vak ösztöneinkkel támadjuk meg, hanem az értelem segítségével közelítsünk feléje. Építsük bele gnoszeológiánkba. Tanuljunk meg bánni és élni vele.

– Ha most, ma, holnap változtathatnál a regényen, mi lenne az?

– A végén. De, hogy mit, azt nem árurolom el, mert lehet, hogy egy második kiadás esetén meg is ejtem a változtatást. Egy kéziratot állandóan van mit javítani. Nem kórtáblába vésett szöveg.

– Azt mondtad, most már csak a költő, az író Bösörmeényi van. Ez mit jelent, máris új regényen dolgozol? És lesz-e Tamás történetének folytatása?

– Igen, már két regényen is dolgozom. Az egyikkel előbbre haladtam, a másikkal csak néhány oldalnyi szövegem van. Tamásnak lesz folytatása. De nem a közeljövőben. Ha az Isten is megsegít, négy-öt év múlva.

– Négy-öt év hosszú idő. Nem félsz, hogy közben elhalványul a „Tamás-ézés”?

– Nem, ettől nem kell „rettegnem”. Állandóan itt van velem, remélem, nem fogom elveszíteni.

– Rólad azt is lehet mondani, hogy világlágyó vagy. Sok helyen megfordultál, még Kubában is. Így aztán volt alkalmad rengeteg emberrel találkozni. Hol érezted/érezed a legjobban magad? Hová mennél vissza szívesen?

– Szentpétervárot még nem jártam. Pedig kíváncsi vagyok Katalin cárnő mesterművére. A róla olvasottak teljesen felcsigázták a kíváncsiságomat. Talán jövőre oda is eljutok. Máskülönben mindenütt jól érzem magam, ahol meg tudnak érteni, s én is megértem az ottaniakat. A verbális kommunikáció számomra nagyon fontos. Ha az hiányzik, úgy érzem magam, mintha fogságban lennék, örök állnának az ajtóim előtt.

– Miben különböznek egymástól különböző kontinensek, országok lakói? Tapasztaltál-e olyan viselkedési, gondolkozási különbségeket, amelyek megleptek, megdöbbentettek?

– Ha csak az Egyesült Államokat veszem példaként, szinte minden államban más kiejtéssel beszélnek az emberek, sőt némelyikben a megszokottól teljesen másként is öltözködnek, viselkednek. Jártam Kanadában, az indián rezervátumokban, az egyetemen pedig egy métsiz (félvér) volt a padtársam. Torontóban megszoktam, hogy már fel se figyeljek az emberek bőrének színére, vagy kiejtésük különbözőségére. ”Tőlem semmi sem idegen, ami emberi.”

– Számíthatunk-e arra, hogy az útjaid során tapasztaltak, tájak, emberek sorsok visszaköszönnének írásaidból?

– Szerintem eddig is visszaköszöttek, csak nem neveztem meg őket. Nem tartottam fontosnak. A világot, mint egy szerves egységet szemlélem, s ebben minden benne foglaltatik az egyedi úgy, mint a megszokott. Mondanivalóm, a történet szempontjából eddig nem volt lényegbevágó, hol történik az, ami történik. Nem adott volna új ízt, új színt a szövegnek.

– A már elkezdett két regényben ez változni fog? Fontos lesz az, hogy hol történik az, ami történik?

– Nem, ezek esetében sem releváns, hol mi történik. Még ezekben sem. Van egy kisregény-témám, a cselekmény Mexicóban, nevezetesen Manzanilloban játszódik. Talán majd ott fontos lesz. De még nem döntöttem el, hogy nem teszem-e át a cselekményt Acapulcoba, mert azt jobban ismerem.

– A világ kulturális örökségének számos remekművét láthattad testközelből, tapinthatad, mászhattad meg. Milyen érzés végigjárni a Louvret, a Tate Galleryt, vagy megmászni a Chichén Itzát?

– Felemelő érzés. Szóval ki nem fejezhető. Valahányszor lelki gondokkal küszködöm, s tizennyolc emelettel a béka fenéke alatt van a közérzetem, figyelmeztetem magam, hogy mennyire jól bánt mégis velem a sors, mennyi örömet és felemelő, magasztos pillanatot teremtett nekem. Hamar felhagyok mindenféle sírással-rívással.

– Ha visszamehetnél az időben, melyik kor melyik kultúráját választanád otthonodnak?

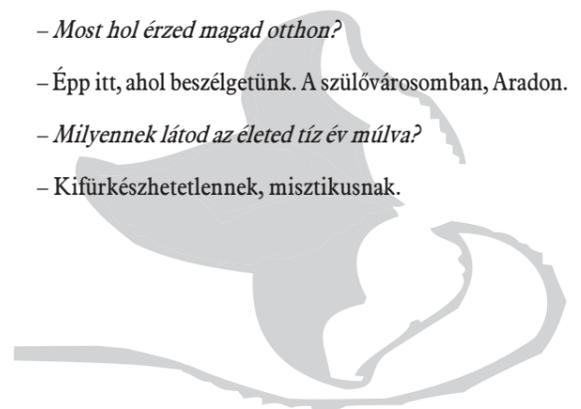
– Attila egyik hun katonája lennék. Azt hiszem, tökéletesen megfelelnek a szerepnek. Jó lovas, remek kardforgató, kíméletlen harcos és szenvedélyes szerelmes lettem volna. Még negyvenedik születésnapom előtt elvesztem volna valamelyik csatában.

– Most hol érzed magad otthon?

– Épp itt, ahol beszélgetünk. A szülővárosomban, Aradon.

– Milyennek látod az életed tíz év múlva?

– Kifürkészhetetlennek, misztikusnak.

A bőség zavara

ONAGY ZOLTÁN rovata

December

Megint egy halott, pedig az életet, az élőket kellene ünnepelnünk. JA halála napja kimaradhatna, mint rendesen. József Attila aztán nem legenda. Élete, halála nyitott könyv. Ami az oktatásra vonatkozott Vörösmarty kapcsán, itt érvénytelen. József Attilát lehetett tanítani. Akár heteken át.

Persze itt is a jóváhagyott, balos irodalomtörténészek által szelvény felcsavart architektúra szerint.

Proletárfiú. Árvagyerek. Mosónó mama. Horthy-nyomor. Fasizmus. Tagja a kommunista pártnak. De a frakciózó MKP kiveri őt a pártból. Az árulók elárulják az árvát.

Kivágják az egyetemről – a szögedi egyetem fura ura, szegény nyelvész Horger Antal egymaga képviseli a gonosz tanárt –, mi ez, ha nem az agresszív hortysta oktatáspolitikai, amely elnyomta a proletárfiút? Pedig egy zseni mellett se oktatónak, se élete társának nem lehet örömmű. A kis zseni kezelése is probléma, hát még az őszenié. Egyetlen pedagógiai módszer sem alkalmas rá, hogy jól kezelje.

Olyan nyelvet használ, szövegkezelése annyira különleges, hogy azonnal felfigyelnek rá a nagyok. Juhász Gyula (aki nem tényező a maga korában), Kosztolányi (a nyelv császára), Babits (a depresszív és kisebbségi komplexusokkal vert másik császár). Ki-ki a maga stílusában közeledik. Juhász Gyula segítőkészen. Kosztolányi taktikusan, türelmesen, távolról. Babits büntetve, hisztérikusan, ahogyan mindenhez.

De mindegy volt. Talán mindegy.

József Attilának így volt megírva, iskolát teremtsen, képi világa epigonok ezreit szülje, de neki magának sok öröm ne jusson se az életből, se a nőkből, se a láblógató boldogságból. Így volt megírva, hogy halála helyszíne szimbolikus mézarszéké váljon, aki tiltakozni akart valami ellen, aki besokallt, aki valami okból közel érezte magát JA-hoz, de éppen elege volt az életből, levonatozott Balatonszárszóra, ott feküdt a sínekre. Latinovits, B. Nagy László, és ahogy mondani szokás: és sokan mások. Kicsik, nagyok – egyetemben. A vasutasok kimondottan utáltak ott szolgálni.

Nem teszi fel senki a kérdést, hol ez az életmű. JA életműve – minthogy annyira közismert, agyonoktatott és agyonideologizált –, hogy megvolt a veszélye, esetleg megelőzzük, elmarad a kommunizmussal. De nem. Itt van. Ledobta a ráerőszakolt világnézet valamennyi sallangját, dió a héját, menetel tovább. A zseni meglátásai, megfigyelései a világ minden változatára, minden időben érvényesek. Ez különbözteti meg a napi irodalmi pojját, a kurzusvitét a tehetségétől.

Kifejezetten jól vagyok a szövegirodalommal, fontos bekezdések, mondatok mégis a történet-, anekdota-, emberalapú irodalom felől maradnak meg a fejemben. Mint pl. a következő Szántó Piroskától való ötvenhatos idézet a Forradalmi szvit-ből:

„A csizmák fölött dől el a szobor. Ha már fogta a daru, hát diadalmenetben hurcolták végig az Andrássy úton, s az Akáčia utca sarkán törték darabokra. Én is felvettem egy bronzdarabkát, nem tudom, emlékül vagy trófeál-e. Aztán mégis elhajítottam. Az üres talapzaton vigyázzban ott álltak az üres csizmák. A felkelt nép teleszarta őket.“

A kilencvenes évek második felében (pontosan 1997. őszén) került először kezembe Szántó Piroška. Vas István miatt, a férj régi mondata miatt kíváncsiságból kanyarodva a prózájára. Aztán amikor olvastam a Gödöllő-Zsámbok, egyébként is keskeny, kanyargó és életveszélyes vonalon, meg kellett kapaszkodnom, hogy a röhögéstől le ne essek a buszban a székről. Innen tudhattam, hogy szeretem. Ha prózában valaki megnevetett, ha elfelejttem, hogy prózát olvasok (még ha memoárt, ellen/forradalmi visszaemlékezést is), nem kérdés, szeretem-e. Azonnal kértem egy zsámboki ismerőst, szerezzen más egyébként, régebbi Szántó-kötetet. És ekkor, Szántó Piroška olvasásakor felvettem egyféle technikát. Meg kell állni. Mert áradnak a nevek, a latin szólások. Be kell kotorni az emlékezetbe, hátha előkerül valami a névről, egyik-másik latin kifejezésről.

Szántó Piroška nem prózaíró. Képzőművész, aki 1946-ban rendezte meg első önálló kiállítását, és aki 1949 és 1957 között nem lépett nyilvánosság elé munkáival (egykori nyilvántartott illegális kommunista létére ezzel mondott nemet a képzőművészetben még az irodalomnál is gorombább szocreal

idiotizmusára, a politikára, a nemmel rendezte magában a kommunizmus álmát. De íróként akár a szentendrei kisház madarairól beszél, akár a Szentendre-Pest hajóútról, netán Bécsről, akár a Kulacs vendéglőben zsongó kortárs irodalomról és a festő kollégákról, a látvány tiszta, a fazonok kontúrosak, a szöveg szükre szabott, ugyanakkor szellemesen levegős, engedi, hogy az olvasó kiegészítse a maga néhány mondatával, ugyanakkor marad és lényegi. Nem vagyok benne biztos (nem lehetek, minthogy valójában fogalmam nincs, festőként mennyi a súlya a művészettörténet szerint), ha úgy határoz, ír festés helyett, hogyan alakul élete a kétbalkézes, a meghatározott ideológiai irányokat kifulladásig megtartó féltehetség-, és egészen tehetségtelen írók csordájának hatvanas-hetvenes éveiben. Hogy a nyolcvanasokban mi, látható, érzékelhető.

A Kádár-Aczél éra alatt tovább hazudozó, mellébeszélő, hunyorgó, alamizsnáért kuncsorgó irodalmárokkal szemben Szántó Piroška – amúgy melleleg – megalkotta egy korszak élettel teli társadalmi és művészeti tablóját. Mindezt úgy, hogy nem vakították el az Aczél-vacsorák.

Két kicsi részlet a Forradalmi Szvitből, ekkor már vége ötvenhatnak, a magyar nép '57 május elsejével zajosan ünnepli Kádárt: „Szentendrei háziasszonyom, a szépséges Jucika, hajnaltól éjjelig áll a kapuban két hét óta egyfolytában, és várja a kisebbik fiát. A nagyobbikat a nyilasok lötték le '45-ben, katonaszökevény volt. De Ivánka nem jön, s hír sem jön róla. Jucika fekete haja ott a kapuban őszül meg, s mikor végre a rádió bmondja, hogy Kinczli Iván kiért Svédországba, Jucika megőrül, petróleummal leönti és felgyújtja magát.“

Es az országos sztrájk ideje: „Rác (Sándor) és Bali találkozni akar Kádár Jánossal, de a randevú helyén már várják és letartóztatják őket. Hát nem okultak Nagy Imréék sorsán, akikről azóta sem tud senki semmit?“ Török Bálint itt marad egy szóra.“

Ha egyetlen szóval kellett volna jellemezniem SzP prózáját, azt mondom, tündéri.

Ha hárommal, azt mondom, tündéri női humor.

Ha mondattal, akkor azt: nem csoda, hogy egy ilyen feleség mellett Vas István Vas István lehetett.

Ha többel, ez olvasható fontebb.

Szántó Piroška (Vas Istvánné) Született Kiskunfélegyháza, 1913. december 7-én, elhunyt Budapesten 1998. augusztus 2-án. Festő, grafikus, író.

Állatorvos, ezt add össze. 1946-tól, a sztálinizmus sűrűjében, 1953-ig egyetemista. Első alkalommal 1952-ben támatta meg kirgiz színeket a világirodalmat.

Gulszári bizony, hogy rövidre fogjam. A poroszka ló, a herélt, tehát munkára fogott, férfierejében lenulázott csődör, és szegény Tanaban, a hülye forradalmár, aki soha nem érti meg az idők szavát, akit a forradalom hivatásosai szívátnak, aki – hittől vakon, forradalmi lelkesedéstől bódultan – alig jön rá, hogy eszköz, csak eszköz, sokszor még az sem, áldozat. Eppen, mint a csődör, aki előbb felhordog a farkokkal parádézik ménese körül, aztán nyereg alá kerül a versenyelő, heréi tökfőzelébe, végül – ezt el se mondom. A fényes és fénytelen jövő kommunista felismerői, mint tudjuk, többnyire latinában végeztek, kivéve Magyarországot, mert mi magyarok olyan hihetetlenül különlegesen vagyunk, hogy mindent jobban tudunk, mint a világ, nekünk KISZ-titkárként szocializálódott vezér kell, de ha nem a KISZ-KB szómágusa, akkor a párttitkárfiú.

A két alternatíva közül választhat az ország kevésbé különleges része. Mintha nem tudnánk, hogy a nevelés körülményei meghatározzák a felnőtt létet, mintha nem tudnánk, hogy a hentes fia soha nem látja az „állat lelkét“, a sírásó gyereket nem hatja meg temetés, a rendőr fiának nem okoz gondot, ha az apja agyonver, agyonrugdos néhány gyengeelméjű járőrelőt, aki éppen arra jár, amikor nem kellene.

De nem a felismerés fontos *A versenyelő halála* című Ajtmatov regényben. Ez nyögvenyelős aktuálpolitika, elkészerítő helyzetjelentés a tárcámról, tárcám nyomorúságos lehetőségeiről. Még a „fontos“ is rossz kifejezés rá.

Az se fontos ez esetben, hogy legalább tiszser, ha nem többször elolvastam. A kihagyásos, villanófényes regényszerkezetet tanultam belőle, később a lírahasználat szövegbeni elhelyezkedésének rejtjelmeit, bizony nem Mészölytől, nem mástól. Ajtmatovtól. És azt, ha nem eredetiben olvasol, az író neve után a fordító nevét nézd meg. Az Ajtmatovokat Láng Anikó fordította.

Nem mellékesen olvasandó még a Dzsamila szerelme.

Nem mellékesen Ajtmatovból 90 millió példányt adtak el világszerte a Kirgiz Legfelső Tanács tagja, ott parádézott az SZKP utolsó négy Kongresszusán, mint kirgiz kommunista. A Lenin-rend, az Allami-díj és a Szocialista Munka Hőse kitüntetések büszke tulajdonosa. Nyolcvankilencben a „Mozgalom a Demokráciáért“ nevű szervezet élére áll. Ilyen bonyolult dolog volt élni a kommunizmusban. Aki nem tudja, ne tudja meg..

Haláláig a Kirgiz Köztársaság brüsszeli nagykövete, ő képviseli Kirgizisztánt az Európai Unióban, a NATOban, az UNESCOban, valamint Hollandiában és Luxemburgban is. Nyolcvan éve, 1928 december 12-én született.

IJ-barátaink

Aradon

Szálláshelyek

Fehér Kereszt Szálloda ()** és vendéglő (Hotel Ardealul) – B-dul Revoluției nr. 98. – a Szentháromság-szobor és a színház szomszédságában.

www.hotelardealul.ro

Tel.: +40-257-280-840, fax: +40-257-281-845

Hotel Central (*)**

– szálloda, vendéglő, catering, konferencia és reptéri transzfer –

Str. Horia 8., a belvárosban.

www.bwcentral.ro e-mail: hotel@bwcentral.ro

Tel.: +40-257-256-636, fax: +40-257-256-629

Hotel Coandi (*)**

szálloda, vendéglő, szabadidős sportlehetőség, konferenciaközpont a Maros partján, panorámás környezetben

Str. Romanilor nr. 47.

www.hotelcoandi.ro

e-mail: contact@hotelcoandi.ro

Tel.: +40-257-287-777, fax: +40-257-287-775

Reptéri transzfer!

Wine Princess Kft.

Arad–Hegyalja–Ménés, borturizmus dr. Balla Géza pincészeténél, borkóstolás, szálláslehetőség.

„Mi szép vagy Kolna Ménés oldalán!

Borod setét mint a cigány leány,…”

(Vörösmarty)

www.wineprincess.ro

Tel.: +40-257-251-000 +40-744-702-892

Galériák

Takács Gallery – képtár –

Str. Lucian Blaga 3.

Tel.: +40-(0)357-43-606; +40-(0)740-641-235,

e-mail: mihaitakacs@yahoo.com

Jelen Galéria

Str. M. Eminescu nr. 55–57.

Szabadidő központ

Maros Tájvédelmi Park (Parcul Natural Lunca Mureului, Romsilva)

– látogató és információs központ, természetvédelmi nevelési központ, vadállomány-megfigyelő és -követő lehetőség, tudományos konferenciák színhelye, erdei szállás lehetősége, vízi-és kerékpáros túra lehetősége –

www.luncamuresului.ro

e-mail: parc@luncamuresului.ro

Tel.: +40-257-258-010

Kiadja az Occident Média Kft.

Igazgató: Szöke L. Mária

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: 0040/257/280-751,

0040/257/280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>,

ij@irodalmijelen.hu,

ISSN: 1584-6288

Munkatársak:

Böszörményi Zoltán (főszerkesztő),

Szöcs Géza, Onagy Zoltán,

Weiner Sennyey Tibor,

Bege Magdolna

Anyagaink utánkölésére csak

a forrás megjelölésével.

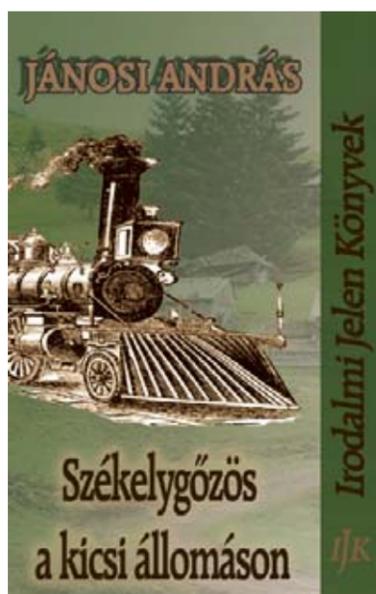
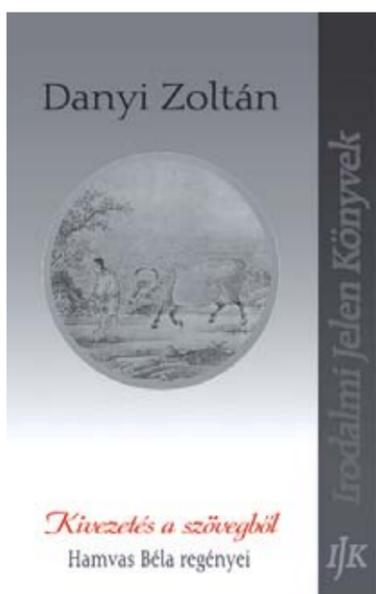
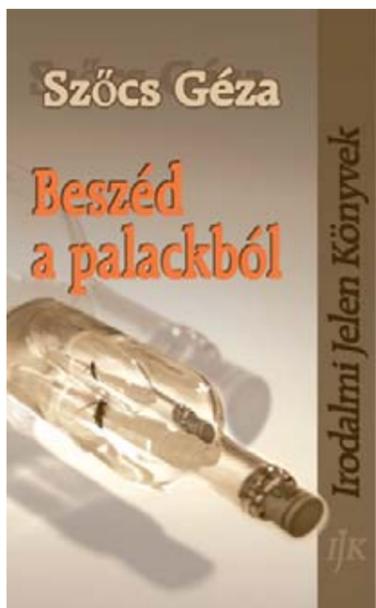
Eddig nem közölt írásokat

fogadunk csak el.

Hirdetéseket a kiadó címén

veszünk fel.

Irodalmi Jelen Könyvek

Lapszámunk szerzői

Bányai Tamás – 1946-ban született Budapesten, tanult szakmája betűöntő, író, 1972 óta az Egyesült Államokban él, jelenleg könyvtáros Lauderhillben.

Bege Magdolna – 1961-ben született Gyergyószentmiklóson, újságíró.

Böszörményi Zoltán – 1951-ben született Aradon, író, költő. Legutóbbi kötete: *Az éj puha teste* (2008).

Gömöri György – 1934-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Ez, és nem más* (2007).

Kabdebó Tamás – 1934-ben született Budapesten, író. Legutóbbi kötete: *Blackwell és a magyarok* (2007).

Kácsor Zsolt – 1972-ben született Egerben, író. Kötete: *Barbarus* (2008).

Kőrösi Zoltán – 1962-ben született Budapesten, író szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Milyen egy női mell?* (2006).

Lackfi János – 1971-ben született Budapesten, költő, író. Legutóbbi kötete: *Halottnéző* (2007).

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Sötétkapu* (2006).

Stiller Kriszta – 1973-ban született. Költő, műfordító, szakújságíró.

Szöcs Géza – 1953-ban született Marosvásárhelyen, költő, újságíró, politikus. Legutóbbi kötete: *Beszéd a palackból* (2008).

Weiner Sennyey Tibor – 1981-ben született Egerben, költő, alkimista. Legutóbbi kötete: *A tengerszint feletti magasság meghatározása* (2008).

Lapunk megjelenését a

támogatja

IRODALMI JELEN-DÍJAK AZ E-MIL-GÁLÁN.

Szombaton, december 13-án Kolozsváron az E-MIL gálaestjén átadták az idei Irodalmi Jelen- és Méhes György-díjakat.

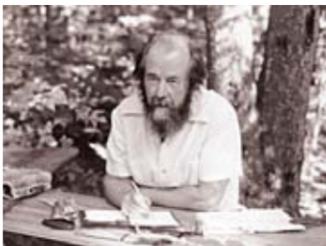
Az Irodalmi Jelen kritikadíját a lapnál végzett rovatvezetői munkásságáért és az idén megjelent kritika-, tanulmány- és beszélgetésnyűteményéért Elek Tibor; a prózadíját Puszbolt című kötetéért Cserna-Szabó András, a költészeti díját pedig Weiner Sennyey Tibor *A tengerszint feletti magasság meghatározása* című kötetéért kapta. Az E-MIL két Méhes György-díja közül a debütdíjat Jancsó Noémi vehette át Emotikon című kötetéért, a Nagydíjat pedig a franciaországi Jean-Luc Moreau költő, műfordító, egyetemi professzor kapta fordítói munkásságáért és Bánffy Miklós Erdély trilógiájának magyar fordításáért, amely Franciaországban nagy sikernek örvend, tízezer példányban fogyott el. Idén az Avantgarderobe-díjat nem adták ki.

SZOLZSENYICIN

PORTÁL. Alekszandr Solzsenyicinnel szentelt internetes honlapot hoztak létre a Nobel-díjas orosz író 90. születésnapja alkalmából. A *Gulag szigetcsoport*, a Rákostyál és az Ivan Gyenyiszovics egy napja című műveit 1970-ben Nobel-díjjal kitüntetett író augusztus 3-dikán hunyt el szívelégtelenségben. Az orosz nyelvű oldalon nyomtatott formában megőrzött személyes dokumentumokhoz, fényképekhez és több művéhez is hozzá lehet férni. www.solzsenitsyn.ru

KIKERÜLT AZ INTENZÍV OSZTÁLYRÓL TÖRŐCSIK MARI.

Elbocsátották az intenzív osztályról Töröcsik Mari. A Nemzet Színésze egy rehabilitációs osztályon lábadozik, a karácsonyt lehet, hogy már otthon töltheti – mondta Gál János professzor, a Semmelweis Egyetem Kútvölgyi Klinikai Tömbjében található intenzív terápiás klinika igazgatója a Nemzeti Színházban tartott sajtótájékoztatón. Töröcsik Mari október 14-én került az intenzív terápiás klinikára, egy újraélesztést követően. Megérkezésekor a keringését és a légzését instabillnak találták, életveszélyes állapotban volt. Mivel az első hét napban mély kómában volt, a légzését és a keringését mesterségesen támogatták. Összesen 24 napon keresztül volt szükség arra, hogy az életfontosságú szervek működését géppel támogassák.

LELEPLEZTÉK FEJTŐ FERENC SZOBRÁT.

Fejtő Ferenc történész, író, baloldali publicista szobrát Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Németh Péter, a Népszava főszerkesztője közösen leplezték le a Szent István parkban. Szombati Béla egykori párizsi nagykövet beszédében kiemelte, hogy Fejtő Ferenc francia politikusokat, értelmiségiek generációit tanította Magyarországon, Közép-Európában.

MÉGJELENT AZ MTI KI KICSODA 2009. Már kapható a könyvesboltokban a legnagyobb kortárs életrajzi lexikon, a

Kulturális hírek

Ki kicsoda 2009, amely a Magyar Távirati Iroda kiadásában jelent meg. A kötet, valamint CD-változata 14 100 magyar és 5600 külföldi közszereplő életrajzi adatait tartalmazza a korábbi szerkesztési elveket követve.

Újdonság, hogy a korábbi két kötet helyett most egyben vannak a „Kik”. A nemzeti hírügynökség 1990 óta jelenteti meg a Ki kicsodát. Első kiadása hatezer szócikkkel jelent meg, míg a jelenlegi – mely már a 10. – csaknem húszezer életrajzot tartalmazó kiadvánnyá gyarapodott. A szövegek az angolszász hagyományokat örözve készültek, kizárólag a tényeket tartalmazzák.

Az MTI Ki kicsoda 2009 kötetben szereplő személyek – a gazdaság, a politika, a kultúra, a tudomány képviselői, sportolók és más közszereplők – életútjának adatait Hermann Péter főszerkesztő vezetésével a szerkesztőség naprakészen módosította a változásoknak megfelelően. A kötet névsorának összeállítását 2008. szeptember 30-án zárták le és a legfontosabb életrajzi adatváltozásokat 2008. november 16-áig kísérték figyelemmel.

A Ki kicsoda startja 1969-ben volt, akkor jelentette meg először a Kossuth Könyvkiadó. 1990-ben jelent meg először a – külön – Magyar ki kicsoda, majd 1991-ben Magyar és nemzetközi ki kicsoda. Azóta minden páratlan év végén, kibővülve és korrigálva lát napvilágot az életrajzi lexikon.

2004-ben a Magyar Távirati Iroda megvásárolta a lexikon kiadói jogait, amelynek szerkesztősége – változatlan összetételben – az MTI professzionális keretei között dolgozik és készíti az MTI Ki kicsoda kiadását.

Több, úgynevezett fizetős kiadvány is használja a Ki kicsoda címet vagy elnevezést, ám ezekben csak olyan „kik”

vannak, akik valamilyen módon fizetnek szerepeltetésükért. Ebből következően ezek a lexikonok nem teljes körűek, másrészt kevésbé szerkesztettek. Ezekkel szemben az MTI Ki kicsoda 2009 már csak megbízhatósága okán is alapforrás. (MTI)

ÁTADTAK A MAGYAR ALKOTÓMŰVESZÉK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK DÍJAIT. Hatan vehették át a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) által alapított alkotói nagydíjakat magas színvonalú munkájukért kedden Budapesten. A Képzőművészeti Alkotói Nagydíjat az idén Kokas Ignác festőművész, a Fotóművészeti Alkotói Nagydíjat Markovics Ferenc fotóművész, az Iparművészeti Alkotói Nagydíjat Lelkes Péter formatervező iparművész, a Zenei Alkotói Nagydíjat Tallián Tibor zenetörténész, az Irodalmi Alkotói Nagydíjat Fekete Gyula prózaíró nyerte el. A Kulturális Örökség Nagydíjat Krasznahorkai László prózaírónak ítélték oda. A díjakat Tóth József fotóművész, a választmány elnöke adta át.

SOHA KI NEM ÁLLÍTOTT ALKOTÁSOK A VASARELY MÚZEUMBAN. Eddig soha ki nem állított alkotások is láthatók a pécsi Vasarely Múzeumban, amely fél év szünet után kibővült tárlattal nyitotta meg ismét kapuit a nagyközönség előtt. Az eseményen részt vett Pierre Vasarely, Victor Vasarely unokája is. A Hommage a Victor Vasarely című kiállítás az ismert művek mellett huszonkét, francia magángyűjteményből származó, elsősorban Vasarely korai korszakában született festményt és grafikát is felvonultat. Két festmény Denise René galérista, Vasarely barátjának tulajdona. Sárkány József, a tárlat szervezője az MTI-nek azt mondta: az állandó kiállítás azért nem volt látogatható, mert mintegy félszáz darabja írországi és franciaországi tárlatokon szerepelt, "csonka kiállítást" pedig nem akartak bemutatni. A mostani, kibővített anyag azonban mindenkit kárpótol, igaz, csak február közepéig, ezután a kölcsönkapott műveket visszaviszük Franciaországba. Hozzátette: mivel Vasarely műveinek fontos szerepük lehet a baranyai megyeszékhelyről alkotott kép formálásában különösen külföldön, a múzeum a 2010-es pécsi Európa Kulturális Fővárosa (EKF) program ismertségének növelésére 2007-ben Nagyszébenben, Olomoucban, idén pedig Tallinnban, Szegeden és Egerben is rendezett Vasarely-kiállítást. Sárkány József utalt arra, hogy a pécsi születésű Victor Vasarely (1906–1997), a XX. századi egyetemes képzőművészet iskolateremtő mestere, a nagyhatású op art irányzat képviselője volt. A róla elnevezett múzeumban őrzött mintegy 400 festményből, egyedi és sokszorosított grafikákból, nagyméretű szőnyegek, plasztikákból álló kollekción a művész ajándékként került Pécsre. (MTI)